

“ÜRETİM HER ZAMAN BELLİ ORANDA OLACAK”

PROF. DR. VOLKAN Ş. EDİGER / KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ STRATEJİ GELİŞTİRME VE ARAŞTIRMA KOORDİNATÖRÜ

SAĞLIKLI GELİŞME

1980'lerden beri imalat sektöründen hizmet sektörüne doğru bir kayış gözleniyor. Aslında bu son derece sağlıklı bir gelişme. Gelişmiş ülkelere bakıldığında hemen hepsi de bu gelişmeleri geçmişlerinde yaşadılar ve hala da yaşamaya devam ediyor.

İKİ ÖNEMLİ TREND

Hizmete doğru yöneliş ekonominin iki önemli trendinden bir tanesi. Diğeri de ağır sanayiden hafif sanayiye kayış. Aslında burada temel yöneliş, daha fazla bilim ve teknoloji içeren ve katma değeri yüksek olan ürün imalatının daha ön plana çıkması.

YENİDEN YAPILANMA

Türkiye'de eksik olan hizmet sektörünün daha ön plana çıkmasıyla birlikte beklenen diğer gelişme olan imalat sanayindeki yeniden yapılanmanın tam olarak gerçekleşmemiş olması. Türkiye'de sanayiciliğin üretimin tamamen terk edildiğini söylemek doğru değil. Her zaman belirli oranlarda üretim olacak, fakat dediğim gibi önemli olan neyi nasıl ve kaçça ürettiğiniz.

İlhan Parşeker de imalat sanayi üretiminin milli gelirdeki payı azaldıkça ortaya birtakım önemli yapısal sorunlar çıktığına dikkat çekiyor. “Bu sorunları verimlilikte azalma, yeni teknoloji üretmemeye ve cari açık sorununda artış olarak özetlemek mümkün” diyen Parşeker şöyle devam ediyor: “Gelişmiş ülkelerde AR-GE harcamalarının ortalama 4'te 3'ü imalat sanayi kaynaklı. Bu oran Almanya ve Güney Kore'de yüzde 90'a yaklaşıyor. Sanayisizleşme demek, yenilik yapmak için çalışmamak demek. Verimlilik sorunu, teknoloji ve yenilik üretmemeye, risklere açık bir ekonomik yapı, uzaklaşılan hedefler ve orta gelir tuzağı anlamına geliyor. Bunlar, sanayisizleşme sürecinin korkutucu sonuçları.”

Ayaydın/Miroglio Yönetim Kurulu Başkanı Yalçın Ayaydın'a göre sadece gıda, perakende, enerji ve gayrimenkul sektörlerine yatırım yapmak ülkenin geleceği için tehlikeli. “Bir ülkede bacalar tütmüyorsa o ülke kalkınamaz, büyüyemez” diyen Ayaydın, “Üretim devam etmediği ve sanayi büyümediği sürece gün gelir bizde Avrupa ülkeleri gibi oluruz” diye devam ediyor.

Konukoğlu da sanayiden uzaklaşırsa işsizliğin artacağını dile getiriyor. “Ayrıca, sanayiden uzaklaşılması halinde, milli gelir düşer ve cari açık artar” diyor.

DÜNYADAKİ TABLO

Sanayi sonrası toplumlarda, sanayinin payının azalması hizmetler sektörünün payının artması, ekonomik gelişim süreci çerçevesinde beklenen bir gelişme olarak görülüyor.

Bugün gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde hizmet sektörü, gayri safi milli hasıla (GSMH) içinde yüzde 70-80 civarında bir ağırlığa sahip. Aynı ülkelerde 40-50 yıl önce yüzde 40'larda seyreden sanayinin payı da bugün yüzde 20'nin altına gerilemiş durumda.

Türkiye ise bu noktaya henüz ulaşmış değil. Hizmet sektörünün ekonomideki payı yüzde 60'lar dü-

YALÇIN AYAYDIN

zeyinde, fakat bu payın yıllardır istikrarlı biçimde arttığını ve bizim de gelişmiş bir ülke olma yolunda ilerleyen bir ülke olduğumuzu düşünürsek, hizmet sektörünün ekonomiden daha da büyük pay alacağı aşık diyebiliriz.

Ancak bu Türkiye için sağlıklı bir yolculuk mu? Özellikle bizim sanayi sonrası aşamada olduğumuzu düşünmeyenler için yolculuk oldukça riskli. “Bu kadar kısa bir süre içinde sanayinin payının bizdeki gibi bir azalma yaşaması benzeri ülkelerin hiçbirinde yok” diyen İSO Başkanı Tanıl Küçük, durumu olağandışı olarak tanımlıyor.

Prof. Dr. Volkan Ediger de dünyada sanayileşmedeki gelişimin üretimde daha yüksek teknolojiye kaydığını belirtiyor. Gelişmekte olan ülkelerin de bu sayede dünya devleri yarattıklarını anlatıyor. “Örneğin Güney Koreli Hyundai ve Samsung, otomotiv ve elektronikte dünya devi oldu. Bize bakarsanız elektronikte sadece bir tane dev yetiştirebildik, o da Zorlu Grubu. Şimdi o gruba baktığımızda artık yavaş yavaş inşaat sektörüne girdiğini görüyoruz. Yani dünyanın tam tersi bir gelişme, geriye doğru gidiş var. Herhalde bu durum bir tek Türkiye'de vardır” diyor. **C**